

I närheten av Rickebyhällen

En nyfunnen boplatz

I närheten av Rickebyhällen

En nyfunnen boplats

Arkeologisk Kontroll

L1944:2528

Rickeby 8:4

Enköpings kommun

Uppland

Robin Lucas

Upplandsmuseets rapporter 2026:01

ISSN 1654-8280

BEARBETNING AV FOTON: Robin Lucas, Stiftelsen Upplandsmuseet

BEARBETNING AV PLANER: Robin Lucas, Stiftelsen Upplandsmuseet

OMSLAGSBILD: Sektion genom påförda massor och äldre odlingslager i det aktuella områdets södra del. I bakgrunden syns lämningen L1944:2528. Foto mot söder, Robin Lucas, Stiftelsen Upplandsmuseet

GRANSKNING: Anna Ölund, Stiftelsen Upplandsmuseet

UPPHOVSÄTT: om inget annat anges: Creative Commons licens CC BY. © Lantmäteriet, dnr I2014/00634

GRAFISK FORMGIVNING OCH PRODUKTION: Malin Lucas, Stiftelsen Upplandsmuseet

© STIFTELSEN UPPLANDSMUSEET, 2026

Upplandsmuseet
Drottninggatan 7, 753 10 Uppsala
Telefon 018-169100
www.upplandsmuseet.se

Innehåll

Sammanfattning	6
Inledning	7
Bakgrund	8
Topografi och fornlämningsmiljö	8
Syfte, metod och genomförande.....	10
Undersökningresultat	11
Schakt och arkeologiska objekt	12
Fynd.....	15
Tolkning	16
Administrativa uppgifter	17
Bilagor	18
Bilaga 1. Schakt	18
Bilaga 2, Arkeologiska objekt	18
Bilaga 3, Fynd	19

Sammanfattning

Stiftelsen Upplandsmuseets Avdelning arkeologi genomförde under november 2025 en arkeologisk kontroll invid fornlämningen L1944:2528, en hållristningslokal, inom fastighet Rickeby 8:4. Arbetet gjordes för och efter beslut av Länsstyrelsen i Uppsala län, dnr 6601–2025. Kontrollen föranleddes av att fastighetsägaren planerar nybyggnation. Inför detta hade fastighetsägaren utan tillstånd låtit schakta och föra på massor inom fornlämningsområdet för en håll med ristningar (L1944:2528). Den påverkade ytan sträcker sig fram till knappt fem meter från hållristningarna. Länsstyrelsen beslutade att en arkeologisk kontroll skulle genomföras för att se huruvida några lämningar fanns bevarade under de påförda massorna.

Kontrollen genomfördes genom att flera sökschakt grävdes, främst i den östliga delen av området, närmast hållen med ristningar. I samtliga schakt fanns tjocka lager av påförda massor. I den

östliga delen fanns ett tjockt lager påfört grus, vilket lagts på en markduk. Under markduken fanns naturlig lera, men även lämningar i form av stolphål och en nedgrävning, i vilken påträffades förhistorisk keramik. En dokumenterad sektion i den södra schaktkanten visade på påförda massor över ett äldre odlingslager. I den västra delen av undersökningsområdet hade också massor påförts. Dessa utgjordes av ljus siltig lera och kan ha påförts längre tillbaka i tiden. Under den siltiga leran fanns ett äldre matjordslager, troligen ett odlingslager. Under odlingslagret påträffades ett stolphål nedgrävt i glacialleran. Stolphålet innehöll obrända djurben.

Resultatet av kontrollen visar att hållristningsytan vid L1944:2528 i sig inte skadats av schaktningsarbetena, men att fornlämningar i form av nedgrävningar och stolphål finns bevarade på platsen. Dessa är snarare övertäckta än bortschaktade.

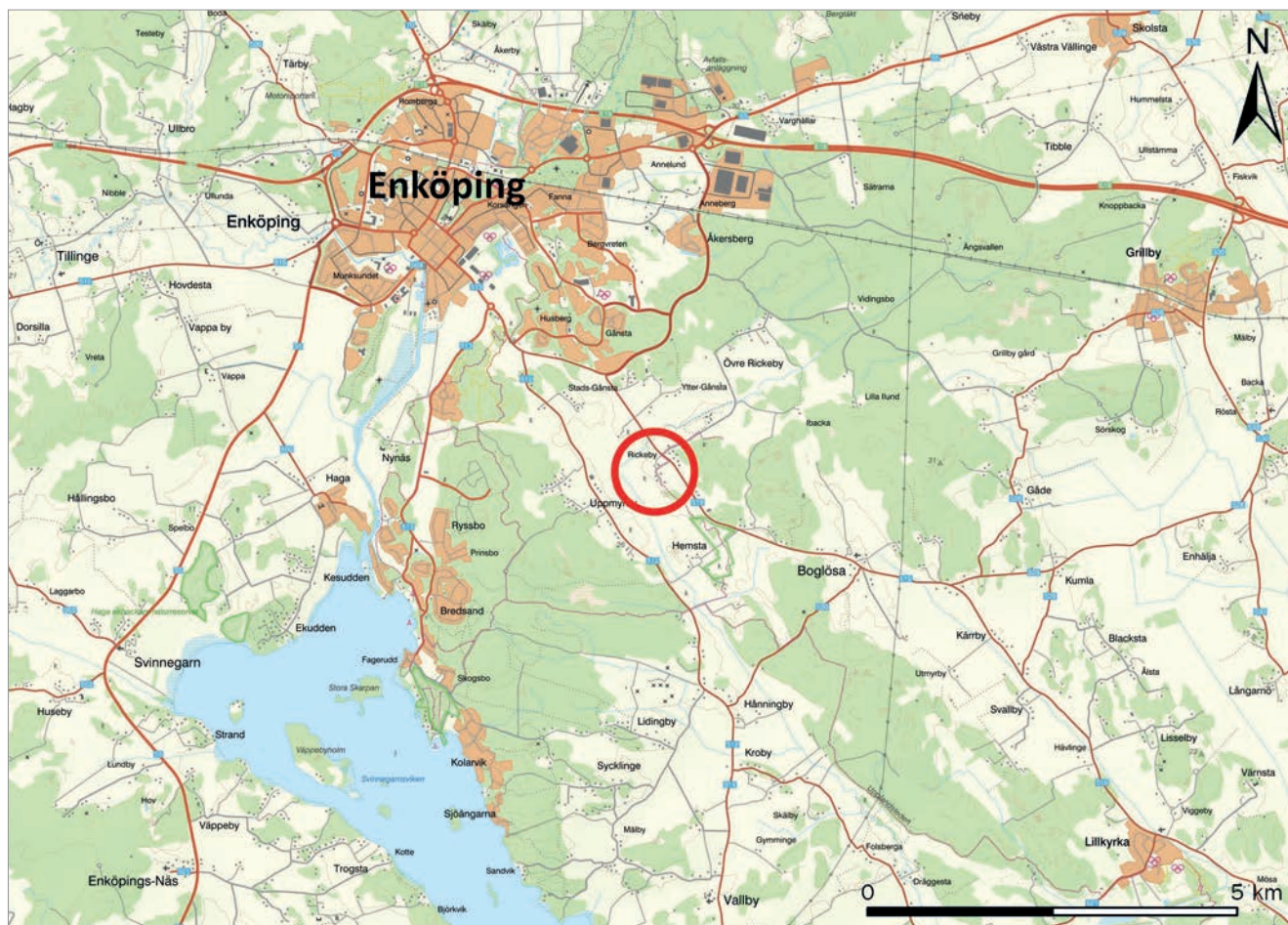

Figur 1. Robin Lucas dokumenterar nedgrävning (A1) i Schakt 1. Foto mot väster, Malin Lucas.

Inledning

Stiftelsen Upplandsmuseets Avdelning arkeologi genomförde under november 2025 en arkeologisk kontroll invid fornlämningen L1944:2528 inom fastighet Rickeby 8:4. Arbetet gjordes för och efter beslut av Länsstyrelsen i Uppsala län, dnr 66601–025. Arbetet genomfördes eftersom fastighetsägaren planerar att bygga ett nytt hus och garage samt gräva för avlopp och inför detta utan

tillstånd schaktat och fört på massor inom fornlämningsområdet. Den utschaktade ytan sträckt sig fram till knappt fem meter från lämningen. Länsstyrelsen beslutade att en arkeologisk kontroll skulle genomföras för att se huruvida några lämningar fanns bevarade på platsen. Projektledare var Robin Lucas, som även författat rapporten. Från Upplandsmuseet deltog även Malin Lucas.

Figur 2. Karta över området sydöst om Enköping med Rickeby markerat med röd cirkel. Skala 1:100 000

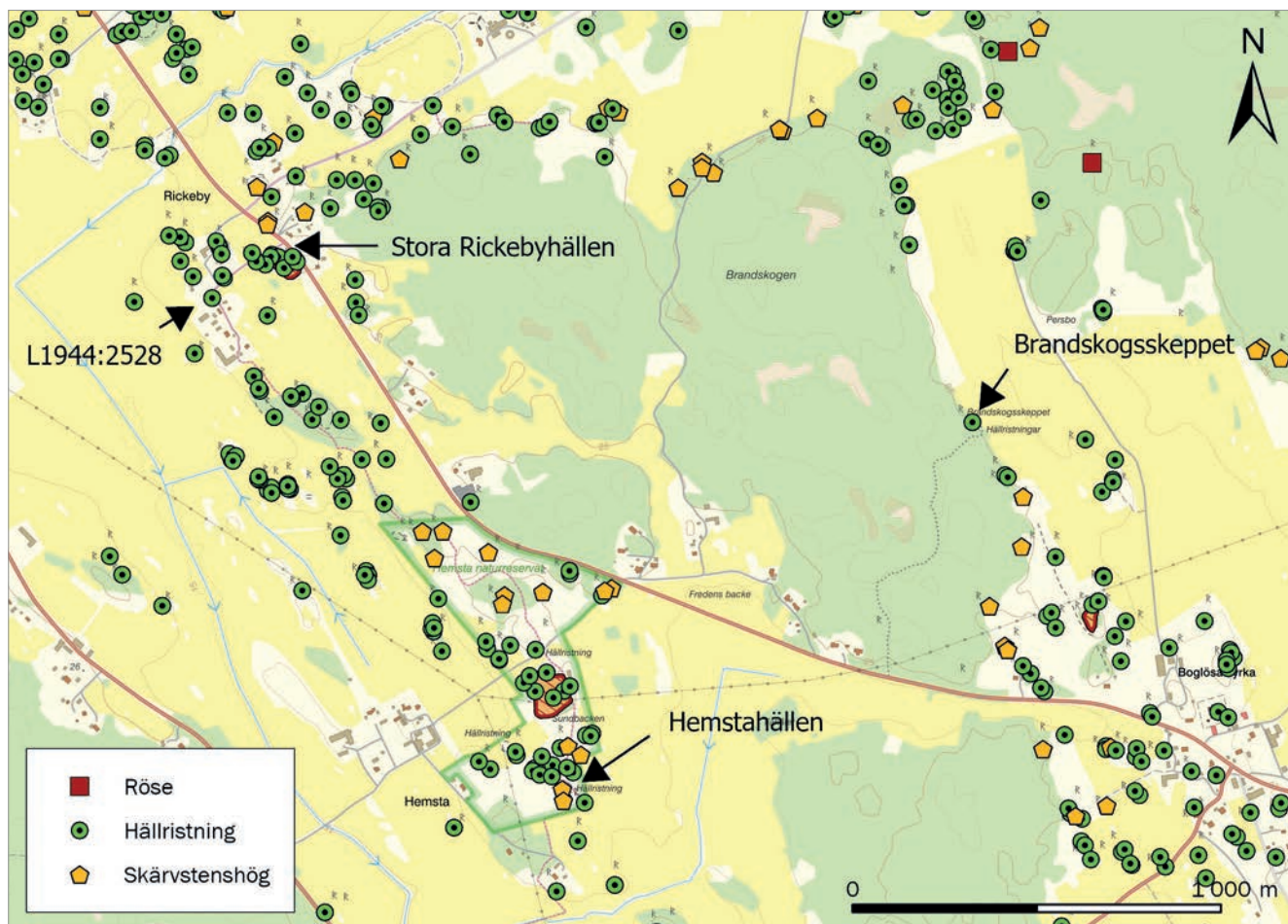
Bakgrund

Topografi och fornlämningsmiljö

Det aktuella undersökningsområdet ligger på en platå invid kanten av Ekaåns dalgång. Landskapet präglas av en öppen odlingsmiljö med lerjordar, genombruten med mindre och större impediment, de flesta med berg i dagen. Platån och impedimenten innehåller ett 70-tal fornlämningar. De allra flesta utgörs av hållristningslokaler, men även skärvstenshögar och skärvstensförekomster indikerar intensivt utnyttjande som boplatser under bronsålder. Det aktuella undersökningsområdet ligger i en sydvästsluttning på mellan 20–30 meter över havet. Själva fornlämningen L1944:2528 utgörs av en 20 × 12 meter stor häll med närmare 350 hållristningar. Dessa utgörs av 60 skepp, 11 människofigurer, två fotsulor, en djurfigur, sju avlånga fördjupningar och minst 265 skålgropar. Lämningen är jämförbar med den mer välkända Stora Rikebyhällen (L1944:2995 m fl),

belägen 150 meter åt nordöst, där en av landets få avbildningar av en klädnad finns. Invid Stora Rikebyhällen finns ett grav- och boplatsoområde, L1944:2701 bestående två stensättningar, 12 skärvstenshögar och en boplatsvall.

Samtliga lämningar ingår i den mycket omfattande bronsåldersmiljö som utgör Riksintresseområdet C 56 Boglösa, en koncentration av skärvstenshögar, högar, rösen, stensättningar och ett mycket stort antal hållristningar från bronsåldern. Här finns exempelvis det riksbekanta Brandskogs-skeppet, en av landets största skeppsristningar. Här finns även ett välbevarat odlingslandskap med ett förhistoriskt vägnät. Sammantaget är riksintresseområdet Boglösa en av landets största och mest koncentrerade fornlämningsmiljöer från bronsåldern.

Figur 3. Området kring Rikeby och Boglösa med typiska lämningar från bronsåldern markerade. Utmärka är även den aktuella lämningen L1944:2528, samt de välkända ritningslokalerna Stora Rikebyhällen, Hemstahällen samt Brandskogsskeppet. Skala 1:20 000.

En ansökan för tillstånd till ingrepp i fornlämning inkom till länsstyrelsen. Där uppgavs att sökanden skulle bygga ett nytt hus på den gamla grunden, bygga ett nytt garage, samt gräva för avlopp. Vid länsstyrelsens besiktning upptäcktes att schaktarbeten genomförts i direkt anslutning till hällristningslokalen L1944:2528, samt att jordmassor påförts inom fornlämningsområdet. Dessutom hade en större höj av sten och betong lagts upp inom området. Arbetet hade genomförts utan vare sig tillstånd eller arkeologisk övervakning. Läns-

styrelsen beslutade därmed att en arkeologisk kontroll var nödvändig för att utröna om fornlämning kommit till skada vid arbetet.

Upplandsmuseet gjorde en första besiktning av ytan och konstaterade att hela tomten verkade var uppfylld med massor i olika omfattning och karaktär. Den östra delen av ytan var täckt av hårt packat grus som påförts. Enligt äldre flygfoton var detta område platsen för det ursprungliga huset. I den västra delen var underlaget mer lerigt, sönderkört och otydligt.

Figur 4. Området vid besiktning. I förgrunden en yta som fyllts upp med hårt packat grus. Hällristningslokalen L1944:2528 är synlig under träden till vänster i bild. Foto mot sydväst, Robin Lucas, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Syfte, metod och genomförande

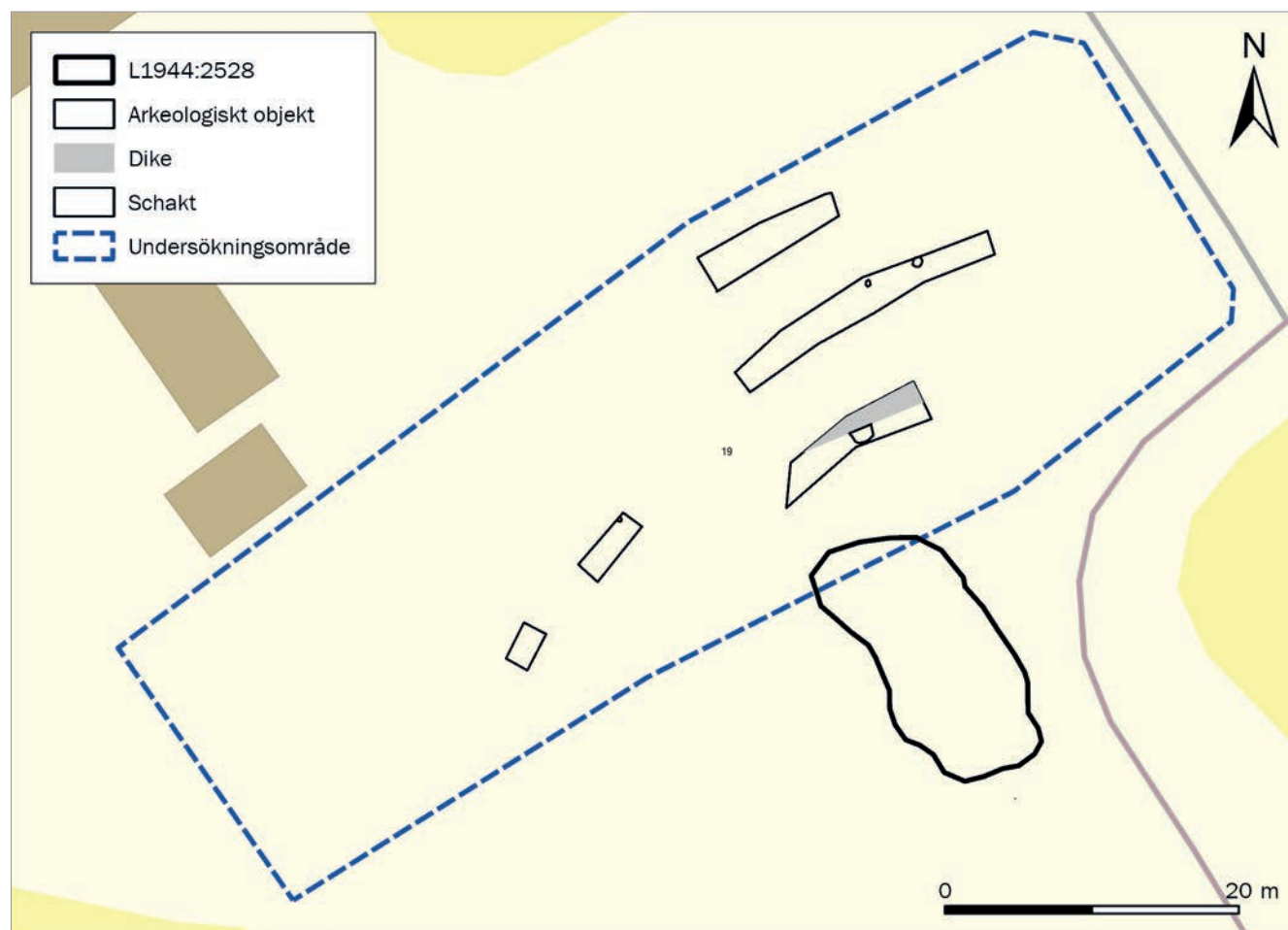
Syftet med den arkeologiska kontrollen var att undersöka huruvida de ingrepp som gjorts på fastigheten hade påverkat fornlämning och i så fall hur och till vilken omfattning. Kontrollen genomfördes genom att flera sökschakt grävdes, främst i den östliga delen av området, närmast

hällen. Samtliga schakt mättes in med RTK, dokumenterades och fotograferades. I en schaktkant rensades en sektion upp och dokumenterades. Tre arkeologiska objekt grävdes i botten, medan endast en plan dokumenterades. En mindre mängd fynd tillvaratogs.

Undersökningsresultat

Sammanlagt grävdes fem schakt. Schakten var av olika längd och 0,6 till 1,3 meter djupa. I samtliga schakt fanns tjocka lager av påförda massor. Det kraftigaste ingreppet verkar ha skett i den östliga delen av området, där den ursprungliga byggnaden funnits. I den östliga delen fanns ett mellan 0,5–1 meter tjockt lager grus i storleken 0–150 mm, packat, men inte så fast som det skulle var

om det legat en längre tid. Gruset hade lagts på markduk. Markduken täckte en större yta i områdets östra del, uppskattningsvis 900 m². Under markduken fanns huvudsakligen lager av post-glacial eller omrörd naturlig lera över ljus naturlig glaciallera, men även enstaka objekt som tolkades som arkeologiska lämningar.

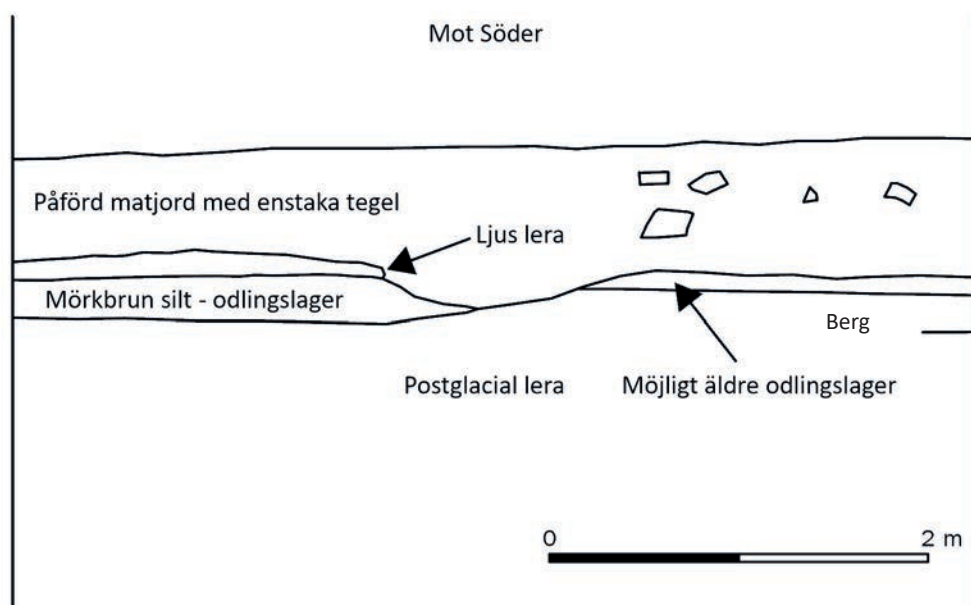
Figur 5. Översikt av undersökningsområdet med schakt och arkeologiska objekt markerade. I södra delen även hällen med ristningar (L1944:2528). Skala 1:1 000.

Schakt och arkeologiska objekt

Det sydligaste schaktet i den östra delen låg endast fem meter från hällristningslokalen. Schaktets ytterkant utgjorde även kanten av det utschaktade området. I syfte att få ett begrepp om markens topografi rensades en 5 meter lång sektion fram i detta område.

Överst i sektionen fanns ett tjockt matjordslager med inslag av tegelkross, humus och sten. Lagret var mycket omrört och innehöll både rödgods och kritpipsfragment (F3, F6). Det var med största säkerhet påfört i sen tid. I delar av sektionen

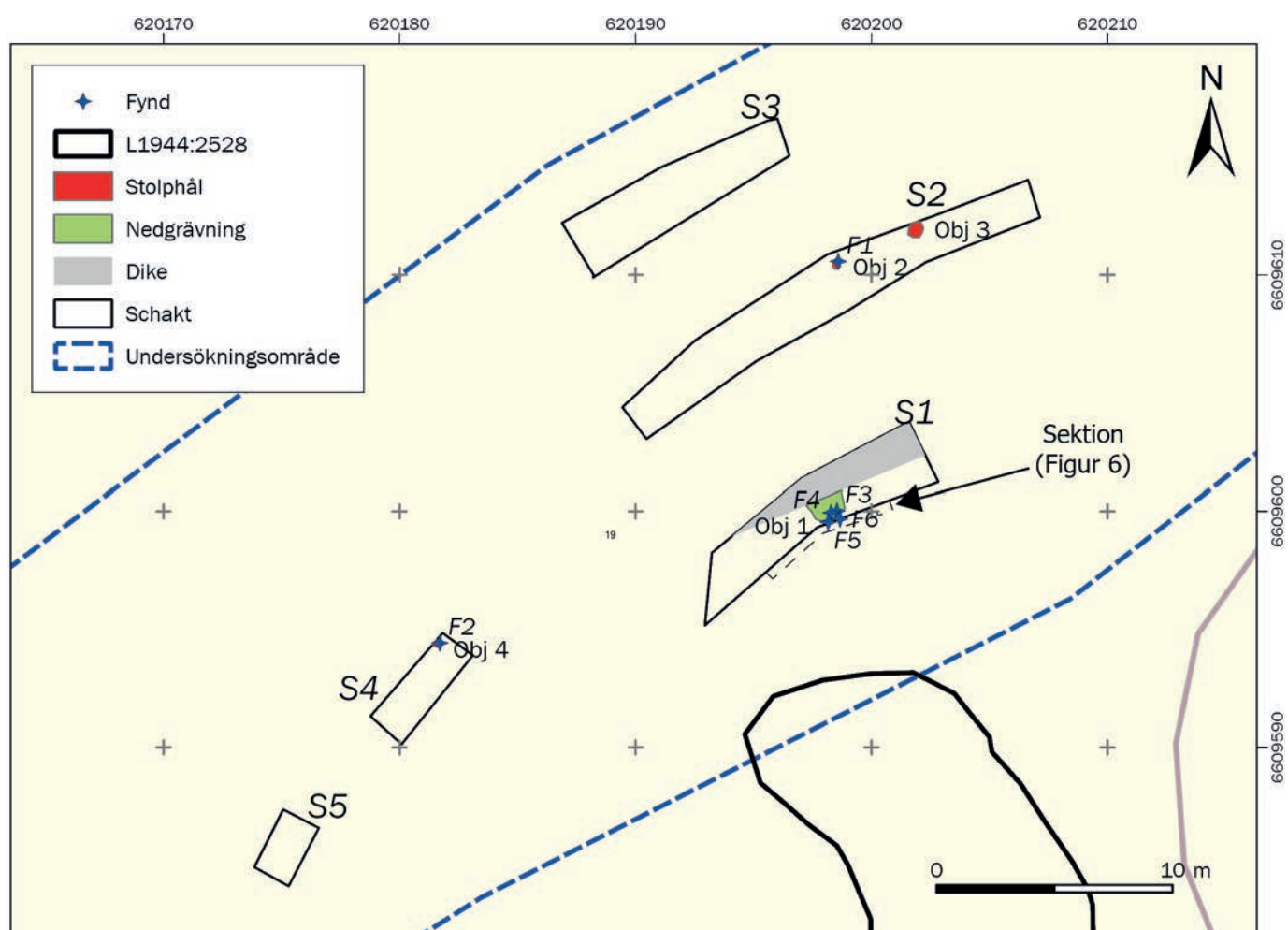
fanns i botten av matjordslagret ett tunnare lager av ljus lera. Även denna verkade påförd. Under lerlagret fanns ett äldre odlingslager av mörkbrun silt med inslag av sten. Under odlingslagret tilltog postglacial och glacial lera. Mot sydväst fanns även berg, som bör tillhöra samma håll som ristningarna. Fler ristningar kan mycket väl finnas under det påförda matjordslagret. Att gräva ett schakt närmare hällen bedömdes därför föra med sig för stor risk att skada tidigare okända ristningar.

Figur 6. Sektion i södra schaktkanten, Schakt 1. Skala 1:40.

Figur 7. Sektionen med nedgrävningen Objekt 1 intill skalstocken. I bakgrunden hållristningslokalen. Foto mot söder, Robin Lucas, Stiftelsen Upplands-museet.

Figur 8. Schakt med schakt, arkeologiska objekt och fynd. Skala 1:300.

Intill sektionen fanns en större nedgrävning, Objekt 1. Nedgrävningen var skuren i norr av ett dräneringsdike. Hälften av den bevarade delen av nedgrävningen undersöktes. Den utgjordes av mörkbrun lera med kol i toppen, samt enstaka skärvsten. I nedgrävningen påträffades två bitar förhistorisk keramik (F4, F5). Möjligen har nedgrävningen fungerat som en avfallsgrop.

Det äldre odlingslagret var bara bevarat i den södra delen av undersökningsområdet. I de övriga två schakt som grävdes i den östra delen hade det schaktats så pass djupt att det endast påträffades två stolphål, nedgrävda i den postglaciala leran (Objekt 2 och 3). Objekt 2, var 0,15 meter djupt och innehöll obränt djurben (F1). Längre norrut gjorde marklutningen att det nordligaste schaktet snabbt vattenfylldes.

I den västra delen av undersökningsområdet grävdes endast två mindre schakt. Även här hade stora mängder material påförts. De utgjordes av ljus siltig lera. I dessa schakt fanns ingen markduk i botten. Möjligen hade massor i detta område påförts längre tillbaka i tiden. Under den siltiga leran fanns ett äldre matjordslager, troligen ett odlingslager. I ett schakt i den västra delen fanns ett stolphål (Objekt 4) nedgrävt i glacialleran under odlingslagret. Stolphålet var 0,2 m djupt och innehöll obrända djurben.

Området längst i sydväst var uppbyggt av mycket tjocka påförda massor, uppskattningsvis 2–3 meter. Det bedömdes inte vara praktiskt möjligt att ta upp ytterligare schakt i detta område eftersom det innebar fara för personskador vid grävandet av så pass djupa schakt. Området var även betydligt mer låglänt än den östra delen.

Figur 9. Sektion genom Schakt 4. Med tjocka påförda ljusa lerlager, under dessa ett äldre odlingslager, som i sin tur täcker stolphålet Objekt 4 i botten. Foto mot nordväst, Robin Lucas, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Figur 10. Den sydvästra delen av området med mycket tjocka påförda massor. Foto mot söder, Robin Lucas, Stiftelsen Upplandsmuseet.

Fynd

Sex fyndposter togs tillvara vid kontrollen. Två var relativt sentida föremål, påträffade i det yngre påförda matjordslagret i Schakt 1. De utgjordes av en bit rödgods (F2) och skaftet till en kritpipa (F6). Två fynd utgjordes av obrända djurben. I stolphålet Objekt 2 påträffades ett kraniefragment av nöt (F2). I stolphålet Objekt 4 påträffades ett rörbensfragment från ett stort däggdjur samt ett obestämt kraniefragment (F2). De mest intressan-

ta fynden utgjordes av två keramikskärvor (F4, F5), påträffade i nedgrävningen Objekt 1. F4 var en spjälkad skärva av mörkt, möjligen sekundärbränt grovmagrat gods. F5 var något mer finmagrat med ett bevarat tvärsnitt på 10–12 mm. Båda skärvorna var tummande och helt klart förhistoriska, möjligen från bronsålder.

Figur 11. Två fynd av förhistorisk keramik. F4 (vänster), F5 (höger).

Tolkning

Den arkeologiska kontrollen visade att hållristningsytan vid L1944:2528 i sig inte skadats av de genomförda arbetena. Utschaktningen av massor börjar som närmast 5–6 meter från den aktuella hållen. Inget markfast berg framkom heller vid kontrollen, förutom ett mindre stycke i kanten av schakt 1. Det är föga troligt att några tidigare okända hållristningar skadats eller på något sätt påverkats vid schaktningen. Däremot framkom en tidigare okänd boplatslämning i form av tre

stolphål och en nedgrävning, möjligen en avfallsgrop. De arkeologiska objekten har inte blivit bortschaktade, men däremot övertäckta. Det kan inte uteslutas att ytterligare arkeologiska objekt som legat grundare har blivit bortschaktade. Ett försök har gjorts att göra en avgränsning av den potentiella boplatssytan. Enligt tillgängliga strandnivåer bör denna boplat ha varit strandnära under äldre bronsålder. Den kan givetvis även härröra från en senare tidsperiod.

Figur 12. Tolkning av boplatsens utbredning, med strandlinjen cirka 1300 f v t. Skala 1:1 000.

Administrativa uppgifter

Uppdragsnummer Fornreg: 202501623

Plats: Rickeby 8:4 Boglösa socken, Enköpings kommun

Fornlämningsnummer: L1944:2528

Fornlämningstyp: Hällristning

Typ av undersökning: Arkeologisk kontroll

Orsak till undersökning: Att utröna om fornlämning kommit till skada

Företagare: Länsstyrelsen i Uppsala län

Fältarbetsperiod: 5 november 2025

Upplandsmuseets projektledare: Robin Lucas

Upplandsmuseets personal: Malin Lucas

Upplandsmuseets diarienummer: 483–2025

Upplandsmuseets projektnummer: 80 060

Länsstyrelsens diarienummer och beslutsdatum: 6601–025

Koordinat- och höjdsystem: SWEREF 99 TM

Dokumentationsmaterial: Förvaras i Upplandsmuseets arkiv.

Fynd: 6 fyndposter, varav 4 gallrades. Förvaras i Upplandsmuseets magasin i väntan på fyndfördelning.

Bilagor

Bilaga 1. Schakt

ID	Djup min (m)	Djup max (m)	Matjord min (m)	Matjord max (m)	Beskrivning	Anmärkning
1	0,50	1,10	0,50	0,80	Påförd matjord, som bryts av nyligen påfört grus i N, dörunder äldre odlingslager. I botten postglacial lera.	A1, nedgrävning.
2	0,30	0,60			Påfört grus ner till markduk. Därunder glaciallera.	A2, stolphål. A3, stolphål.
3	0,50	0,90			Påfört grus ner till markduk. Därunder glaciallera. Schakten låg i sluttning och vattenfylldes snabbt.	
4	0,90	1,10	0,70	0,80	Påförd lerig silt, därunder äldre odlingslager. Under detta stolphål.	A4, stolphål.
5	1,20	1,30	1,00	1,00	Påförd lerig silt, därunder äldre odlingslager.	

Bilaga 2. Arkeologiska objekt

ID	Typ	Form	Längd(m)	Bredd(m)	Djup(m)	Sektion	Planbeskrivning	Sektionsbeskrivning
1	Nedgrävning	Oregelbunden	1,63	0,97	0,2	Oregelbunden	Stor nedgrävning, trolskadad i ena änden. Mörkbrun lera med kol i toppen, enstaka skärvsten, keramik	Skålformad. Objektet bryts i N av dike.
2	Stolphål	Rundad	0,25	0,25	0,15	U-formad	Stenskott, med djurkota.	Fyllning av brungrå lera.
3	Stolphål	Rund	0,5	0,5	Plandok		I ytan siltig mörk lera med stänk av kol.	Ej grävt.
4	Stolphål	Oregelbunden	0,5	0,4	0,2	Skålformad	Siltig mörk gråbrun lera. I schaktkant	Enstaka sten och djurben.

Bilaga 3, Fynd

ID	Kontext	Schakt	Sakord	Material	Vikt (g)	Antal	Anmärkning
1	2	2	Övrigt	Ben	35	1	Kraniefragment, Nöt (Drugge, muntligen).
2	4	4	Övrigt	Ben	2	1	Rörbensfragment. Stort däggdjur. Kraniefragment, obest djur (Drugge, muntligen).
3	Rensfynd	1	Kärl	Keramik	3	1	Rödgods. I övre, påfört lager. Gallrat.
4	1	1	Kärl	Keramik	10	1	Förhistoriskt.
5	1	1	Kärl	Keramik	8	1	Förhistoriskt.
6	Rensfynd	1	Kritpipa	Piplera	2	1	Endast bit a skaftet. I övre, påfört lager. Gallrat.